enn at hava fulla ferð á

arbátarnar í havið. Soleiðis byrgdu teir uppfyri, at skipið koppaði av yvirísing og bjargaðu soleiðis lívinum.

Mortan sigur, at Fiskanes og Torkil Máni komu at liggja í Grimsby í senn eftir hendan túrin, og úr landi fingu teir umborð á Fiskanesi at vita, at buglurnar, sum skipið hevði fingið í skrokkin av ísinum, máttu rættast uppaftur beinanvegin.

Við nýbygningum

Tað gekk so væl hjá gamla Kalsevni, ið pápi Mortan, Andrias Johannesen, førdi, at felagið í 1959 læt nýggjan trolara, Brand Sigmundarsson, byggja í Fredrikshavn. Hetta var um sama mundið, sum portugál-trolararnir komu til landið.

- Tá ið Brandur Sigmundarsson kom, var eg vorðin hálvvaksin og slapp við hesum skipi.

Hann sigur, at seinni í lívinum plagdi onkur av manningini, sum sigldi nógv ár við Brandi, at spyrja seg, um hann mintist, tá ið hann fylti 18 ár umborð á Brandi úti á Fyllabanka.

- Eg var við Fiskanesi árini 1958 og 1959 og slapp síðan umborð á Brand Sigmundarsson, ið pápi fór at føra.

Í 1961 læt Tórshavnar Trolarafelag trolaran Magnus Heinason byggja í Lissabon í Portugál. Magnus var systurskip til Brand, bygdur eftir somu tekning.

- Eg bað pápa mín spyrja Aksel Hansen, um eg kundi sleppa niður við eftir skipinum. Jú, tað slapp eg, og hetta var heilt ótrúliga spennandi hjá mær sum 18 ára gomlum.

Frægastu inntøkur

Hann sigur, at Dávur Poulsen, sum tá hevði verið stýrimaður hjá pápa sínum í eini 10 ár, bæði við Kalsevni og Brandi, fór at føra Magnus Heinason.

- Dávur var ein ógvuliga raskur, dugnaligur og fittur maður, og eg var við Magnusi Heinason í eitt ár.

Mortan sigur, at hesi skipini, sum vóru á saltfiski í Grønlandi og Ný Foundlandi og á ísfiski undir Íslandi um veturin, góvu fiskimonnum frægastu inntøkuna, ið fekst á sjónum fyrst í sekstiárunum.

- Vanligt var, at hesi skipini fóru til Ný Foundlands fyrstu vikuna í januar og royndu har yviri í januar, februar, mars – og kanska út í hálvan apríl. Heimafturkomin fóru skipini til Grønlands, har tey gjørdu einar tveir saltfiskatúrar. Um heystið var liðugt í Grønlandi, og síðan varð farið á ísfisk undir Íslandi tað, ið eftir var av árinum.

Í 1962 fór Mortan av Magnusi Heinasyni og umborð aftur á Brand Sigmundarsson, og um heystið hetta árið fór hann á skiparaskúla.

Illa løstaður

Árini 1962-1966, tá hann fekk sína sjóvinnuútbúgving, stríddist Mortan eisini við stóran skaða, sum hann fekk í eini ferðsluvanlukku á motorsúklu sum 20 ára gamal. Málið endaði í rættinum, og Mortan var púrasta fríkendur frá allari skuld í vanlukkuni.

- Eg vil siga, at eg bleiv pettaður sundur og var ikki arbeiðsførur aftur tey fyrstu fýra árini. Serliga var tað vinstra beinið, sum var brotið í fleiri støðum, og soleiðis endaði eg á høkjum í langa tíð.

Í hesi tíðini fekk Mortan so sína sjóvinnuútbúgving og í 1964, meðan hann gekk í skúla, giftust hann Ruth.

- Liðugur við skúlan í 1966 fór eg umborð aftur á Brand Sigmundarsson sum stýrimaður hjá pápa, og vit kunnu siga, at her byrjaði mín "karriera" sum stýrimaður og seinni skipari.

Í skiparastólin

Tað var í juni í 1970, tá hann var 27 ára gamal, at pápin spurdi Mortan, um hann vildi fara ein saltfiskatúr eystur í Barentshavið sum skipari.

- Eg hevði bæði verið annar og fyrsti stýrimaður undan hesum, og hetta var ein ógvuliga spennandi uppgáva. Prísirnir á saltfiski vóru uppgangandi um hetta mundið, og í pengum fiskaðu vit hendan túrin størsta virði, sum nakar føroyskur trolari tá hevði ført til lands eftir einum túri. Hetta kom væl við einum einum ungum manni, sum tá bæði hevði fingið konu og børn, sigur Mortan.

Eftir hetta sigldi hann bæði sum fyrsti stýrimaður og av og á sum skipari við Brandi.

Í 1972 byggir KGH eina røð av nútímans hekkutrolarum í Fredrikshavn, og Mortani stendur nú í boði at fáa skiparakjans við einum av hesum bátum.

- Hetta førdi til, at eg flutti yvir til Grønlands at búgva við konu og børnum. Allir yvirmenninir vóru føroyingar og dekkararnir grønlendingar.

Mortan sigur, at tey høvdu eina ógvuliga góð tíð í Grønlandi, har tey eisini komu at kenna menn, sum Simon Olsen, ið seinni gjørdist grønlendskur fiskimálaráðharri, eins og Moses Olsen, ið seinni gjørdist fólkatingslimur.

- Enn er samband okkara millum av og á, sigur hann.

Aftur til Føroya

So hvørt, sum børnini vuksu, og skúlin í Grønlandi gjørdist ein ávísur trupulleiki, vendu Mortan og Ruth eygunum heimaftur til Føroya.

- Mær stóð nú í boði skiparakjans við Mýlingi, sum Kymbil hevði leigað úr Noregi, men tá eg var komin heim, vildu norðmenn hava skipið aftur. Nú hevði eg bert tveir møguleikar. Annar var at fáa annan kjans í Føroyum – ella at fara yvir aftur til Grønlands.

Hetta var um tað mundið, tá Jákup í Lopra bygdi polarborgirnar, og Mortan ringdi til hansara og spurdi um kjans.

- Jú, Jákup segði beinanvegin, at kjans skuldi eg fáa.

Mortan sigldi nú hjá Jákupi í hálvt annað ár, og tað gekk ógvuliga væl.

- Jákup var ein góður reiðari, sum eg kann bera alt gott. Hann segði tingini beint út, men tað var ongantíð nakað, sum legði seg ímillum hjá okkum báðum.

Bróður Mortans, Sonni, gjørdist eisini skipari hjá Jákupi í Lopra. Teir førdu nú hvør sína Polarborg.

Fyrst Suðringur...

Ein dagin, meðan Mortan sigldi hjá Jákupi, og hann var á veg norður um Suðuroyarfjørð við Smyrli, fór hann upp á brúnna at práta við Óla Hammer, skipara. Teir kendust sum óvitar, og teir gingu eisini á Føroya Sjómansskúla saman.

- Atli P. Dam, táverandi løgmaður, var eisini á brúnni hesa løtu. Hann kemur yvir til mín og spyr meg, hvat eg haldi kann gerast á Tvøroyri, so fiskavirkið har suðuri fær nóg mikið av ráfiski. Eg lovaði honum at hyggja upp á hetta og fara í holt við at kanna málið.

Úrslitið gjørdist, at Mortan og Tvøroyrar kommuna fór undir verkætlanina við djúpvatnstrolaranum Suðringi, ið kom sum nýbygningur til landið í oktober 1977.

- Vit fiskaðu í Íslandi og førdu fiskin heim til Tvøroyrar. Hetta gekk ógvuliga væl. Sonni, bróðir, avloysti meg onkuntíð sum skipari, sigur Mortan, sum var heili átta ár við Suðringi.

Síðan Rankin...

Fá ár seinni tosaði Mortan aftur við Tvøroyrar kommunu um møguleikan at byggja eitt skip aftrat, og aftur hesaferð var kommunan ógvuliga positiv.

- Í 1981 kom so Rankin, ið Sonni fór at føra. Rankin hevði ikki íslandsloyvi. Teir fiskaðu tískil undir Føroyum, mest á Munkagrunninum og á leiðunum við Føroyabanka. Hetta gekk eisini óføra væl, og í 1983 fiskaði Rankin yvir 3.000 tons.

Mortan sigur, at munurin millum skipini var, at hann við Suðringi fiskaði tosk undir Íslandi, meðan Sonni serliga fiskaði kongafisk, blálongu og svartkalva undir Føroyum. Sum árini gingu, fór Suðringur eisini í størri mun at royna undir Føroyum, tí nógv var at fáa av djúpvatnsfiski.

- Tað gekk óføra væl hjá báðum skipunum, og fiskavirkið á Tvøroyri mundi tá teljast millum tey virkir í landinum, sum høvdu mest støðuga ráfiskatilgongd. Ja, vit kunnu siga, at í samfull 30 ár hevur fyrst Suðringur og síðan Suðringur og Rankin verið høvuðsgrundarlagið undir ráfiskatilgongini á Tvøroyri.

Bæði skipini eru bygd á Skála, og sigast kann ikki annað enn, at hesi hava roynst óføra væl.

Klandur kom í

- Í 1985 hendir tað keðiliga, at klandur kemur í millum partarnar á Tvøroyri. Hetta førdi til, at Sonni trekti seg fyrst til bakar – og síðan eg sjálvur. Eg var ógvuliga keddur um hetta, tí tað hevur gingið so óføra væl hjá báðum skipunum.

Mortan leggur dent á, at besta fólkið, hann nakrantíð hevur havt umborð hjá sær, vóru tvøramenninir, hann hevði umborð á Suðringi.

- Vit drivu tað ógvuliga hart. Løgdu til brots 2. januar og helmaðu ikki í aftur fyrr enn tveir dagar fyri jólaaftan. Síðan lógu vit um jóla- og nýggjárshøgtíðina.

Eftir tíðina á Tvøroyri, fóru Mortan og Sonni undir eina verkætlan við svartkjafti til matna, har teir lótu nýtt og snotuligt skip byggja á Langstein skipasmiðjuni í Noregi.

Andrias í Hvannasundi

- Vit sóu ógvuliga ljóst upp á hesa verkætlan, og á vári 1986 fingu vit Andrias í Hvannasundi. Eg vil siga, at tað gekk væl í eini tvey ár. Vit høvdu onkrar byrjunartrupulleikar, men teir komu vit skjótt yvir.

Mortan sigur, at yvir eina nátt í 1987 hendi nakað, sum gjørdist byrjanin til endan av hesum ætlaða ævintýri.

- Hetta var, tá hin nógv umrøddi filmurin um sandmaðk í svartkjaftaflaki varð vístur í týskum sjónvarpi, har myndir av sandmaðki vórðu vaksnar upp nógvar ferðir, og sandmaðkurin sást bæði at hava horn, klógvar og kjaft.

Spurdur, um hann iðrar seg um verkætlanina við Andriasi í Hvannasundi, sigur Mortan, at tað ger hann ikki.

- Vit trúðu upp á hetta, og vit vildu royna, um hetta bar til.

Hann ásannar, at hann hevur fingið nógv skot fyri bógvin um hesa royndina, men sum hann tekur til:

- Tá ið tað gongur minni væl, hoyrist tað, men tá tað gongur væl, hoyrist einki.

Aling og útróður

Tá Mortan gavst at sigla í 1986, fór hann undir aling, kryvjing og sølu av fiski, men í ár 2000 fór at kalla øll tann føroyska alivinnan fyri bakka.

Í 2001 læt hann útróðrarbátin Tvíburar byggja hjá AWI-Boats í Runavík, og síðan báturin varð flotaður og klárur til fiskiskap, hevur hann roynt seg sum útróðrarmann.

- Mær dámar ógvuliga væl lívið sum útróðrarmaður, og eg kundi ikki droymt um nakað annað. Hetta er ógvuliga spennandi og eitt óføra gott ítrív hjá okkum, sum hava balst á havinum alt okkara góða lív. Eg veit ikki um annað enn at hava fulla ferð á alla tíðina. Hetta er tað, tú ert vanur við, og tað gongur so leingi, heilsan er góð, og tú orkar tað, tú gert, sigur Mortan Johannesen at enda.